

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва

Коструб Софія Костянтинівна
РОЗВИТОК ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
СТУДЕНТІВ БАКАЛАВРАТУ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ
ОСВІТИ

Дипломна робота
Освітній ступінь «Магістр»

Науковий керівник:
к.пед.наук.доц. Гаснюк В.В.

Допустити до захисту:
Завідувач кафедри педагогіки музичної
освіти і виконавського мистецтва
д.пед.н., доцент Попович Н.М.

«___» _____ 2019 р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра педагогіки музичної освіти та виконавського мистецтва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи
Освітній ступінь «Магістр»

на тему: «Розвиток вокально-виконавської майстерності студентів
бакалаврату в умовах університетської освіти »

Виконавець: студентка 2 курсу, групи ММ-2м
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Коструб Софія Костянтинівна

Керівник: *Гаснюк В.В.* (канд.пед.наук,
доцент
кафедри педагогіки музичної освіти і
виконавського мистецтва)

Рецензент: *Завадська Т. М.* (канд.пед.наук,
професор кафедри педагогіки мистецтва та
фортепіанного виконавства, заст. декана
факультету мистецтв ім. Авдієвського НПУ
імені М. Драгоманова

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ БАКАЛАВРАТУ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ	
1.1. Виконавська майстерність як проблема вокального мистецтва	8
1.2. Специфіка вокальної підготовки в класичному університеті	24
Висновки до першого розділу	41
Розділ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ БАКАЛАВРАТУ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ	
2.1. Діагностика стану розвиненості вокально-виконавської майстерності студентів ЗВО	43
2.2. Шляхи використання елементів методики Вань Чень в процесі розвитку вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату.....	55
Висновки до другого розділу	69
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Проблема формування професійної компетентності, потреба у музично-творчій самореалізації та самовираженні посідають одне із чільних місць у мистецькій педагогіці вищої школи. Означений процес досить складний і суперечливий.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва, викладачів вокалу початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, вчителів музичного мистецтва у загальноосвітніх закладах є орієнтація на набуття знань та практичного досвіду, пов'язаного із співацькою та викладацькою діяльністю, набуття навичок свідомого володіння процесом як власного голосоутворення так і вокального розвитку своїх майбутніх учнів, уміння визначати недоліки вокальної підготовки на окреслити шляхи подолання їх в процесі навчання.

Питання формування і вдосконалення виконавської майстерності майбутніх фахівців розглядали такі вчені в галузі музичної педагогіки і психології, як: Е.Абдуллін, М. Арановський, Л.Бочкарьов, В.Петрушин, В.Ражніков, М.Старчеус, Ю.Цагареллі, Г.Ципін тощо, а також музикознавці: Л.Гінзбург, Б.Григор'єв, В.Медушевський, Є.Назайківський, В.Холопова та інші.

Сучасна українська теорія та методика мистецької освіти розглядає формування виконавської майстерності як невід'ємну частину фахової підготовки майбутнього музичного педагога (А.Болгарський, Т.Завадська, Н.Гуральник, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, М. Фейгін, В.Шульгіна, О. Шолокова та ін.).

Методичні аспекти даної проблеми цікавлять і вчених-дослідників, і викладачів-практиків. Це підтверджується працями таких авторів як: О. Блох, С.Бережковська, Т. Зеленкова, В.Орлова, Н.Степанов, О.Шульпяков та ін..

Сучасні тенденції в розвитку культури й освіти світового суспільства посилили вимоги соціуму до індивідуальності особистості, здатної до творчої самореалізації, досягнення найвищого рівня майстерності, фахового артистизму. Удосконалення виконавської майстерності є важливим питанням і у галузі вокально-педагогічної діяльності: підготовка майбутнього викладача вокалу до власного виконавства, співочої творчості є важливою складовою його вокально-педагогічної діяльності: висока виконавська майстерність стає запорукою якісного втілення художньо-образної змістовності вокальних творів, а здатність фахівця до успішної концертно-виконавської діяльності дає поштовх його педагогічному мисленню й натхненню, стимулює цілеспрямоване й всебічне фахове самовдосконалення.

Постановка проблеми розвитку вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату в умовах університетської освіти викликана:

- з одного боку, наявністю теоретичних досягнень мистецької педагогіки щодо технологій і психотехніки підготовки особистості до сценічної діяльності, а з другого – недостатньою розробленістю проблеми формування вокально-виконавської майстерності фахівця музичного мистецтва в специфічних умовах камерно-концертного та педагогічного виконавства;
- потужним потенціалом методів формування вокально-виконавських навичок та недостатньою розробленістю методики підготовки фахівців музичного мистецтва до втілення художньо-ідейного задуму на рівні вокально-виконавської майстерності.

Отже, *актуальність*, практична значущість даної проблеми зумовили вибір теми магістерської роботи: ***«Розвиток вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату в умовах університетської освіти»***.

Об'єкт дослідження – професійна вокальна підготовка студентів бакалаврату в умовах класичного університету.

Предмет дослідження – методика розвитку вокально-виконавської майстерності майбутніх фахівців музичного мистецтва освітнього ступеня «Бакалавр» на основі методики Вань Чень.

Мета дослідження – проаналізувати та експериментально опробувати ефективність методики Вань Чень в класичному університеті.

Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

- 1) на підставі аналізу наукової літератури з'ясувати сутність поняття «вокально-виконавська майстерність майбутніх фахівців музичного мистецтва»;
- 2) розробити компонентну структуру вокально-виконавської майстерності майбутніх фахівців музичного мистецтва;
- 3) визначити критерії, показники та встановити рівні розвиненості вокально-виконавської майстерності майбутніх фахівців;
- 4) обґрунтувати методику розвитку вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату в умовах університетської освіти.

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз наукової літератури; узагальнення поглядів вчених; обґрунтування методики розвитку вокально-виконавської майстерності студентів в процесі навчання в університеті, узагальнення педагогічного досвіду з досліджуваної проблеми; *емпіричні:* опитування, бесіди, інтерв'ю, педагогічний експеримент.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що:

- *конкретизовано* сутність понять «вокально-виконавська майстерність»;
- *експериментально обробовано* методику розвитку вокально-виконавської майстерності майбутнього фахівця в умовах університетської освіти;

- *дістала подальшого розвитку* методика професійної освіти у напрямку оптимізації змісту, форм і методів вокально-виконавської підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення, результати та висновки дослідження обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» (Мукачево, 24-25 жовтня, 2019,с.236-237).

Структура та обсяг дипломного дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (всього 78 найменування), 2-х додатків. Загальний обсяг дослідження складає 87 сторінок, з них 74 сторінок основного тексту. Робота містить 1 рисунок, 13 таблиць та 2 гістограми.

Висновки до першого розділу

Здійснений аналіз теоретичних основ розвитку вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату в умовах університетської освіти дозволив зробити такі висновки:

- кожен з видів музично-виконавської діяльності передбачає особливі вияви творчості в процесі усвідомлення особистісного смислу твору та його відтворення, різний ступінь оригінальності й неповторності, спільними характеристиками яких є емоційність, інтелектуальність, емпатійність, діалогове спілкування з автором твору, співтворчість, асоціативно-образне мислення, уявлення та фантазія суб'єкта художнього спілкування, інтуїція, рефлексивність як вираз актуалізованого самовираження в процесі неповторно-індивідуальної виконавської інтерпретації;

- розвиток *виконавської майстерності* можливий тільки в процесі розвитку виконавської творчості особистості, що включає в себе формування бази індивідуальних технічних прийомів виконання, прийомів емоційного впливу на публіку, самоконтролю і стресостійкості під час виконання твору, а також пошук своєї неповторної індивідуальності;

- музичне виконавство, за визначенням М. Анісімова, це творчий процес відтворення музичного твору засобами виконавської майстерності;

- зафіксовані в нотній символіці думки, почуття та ідеї композитора *виконавець може пізнати та відтворити завдяки* отриманим спеціальним знанням, рівня розвитку музичних здібностей і особливості творчої уяви, завдяки активності слуху.

- на основі теоретичного аналізу науко-методичних джерел (Л.Дмитрієва, М. Микиші, А. Менабені, Ю. Юцевич, Г.Стасько, Л. Тоцької) конкретизовано сутність поняття *«вокальна підготовка студентів бакалаврату»*, як динамічний процес, що забезпечує ефективність здобуття знань, вмінь та навичок у галузі вокального мистецтва;

- в умовах класичного університету за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, вокальній підготовці за освітнім ступенем «Бакалавр» приділяється у два рази більше годин ніж за спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво). Пояснюється така розбіжність вузькоспрямованістю підготовки фахівців для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів;

- у класичних університетах, яким є й Мукачівський державний університет, вокальна підготовка фахівців музичного мистецтва здійснюється на заняттях з «Виконавської підготовки за кваліфікацією: сольний спів» (за спеціальністю 025 Музичне мистецтво») та на заняттях з «Постановки голосу» (за спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)). Тобто розвиток вокально-виконавської майстерності студентів в університеті відбувається шляхом системного вивчення зазначених вище навчальних дисциплін;

- на основі теоретичного аналізу науко-методичних джерел конкретизовано сутність поняття *«вокально-виконавська майстерність»* як *цілісний феномен, який визначає високий рівень виконавської діяльності особистості, що передбачає здатність до глибокого осягнення змісту вокальних творів, виявлення власного ставлення до її художніх образів, технічно досконалого та артистичного втілення музичного твору, донесення його характеру та змісту до слухачів.*

- структурними компонентами вокально-виконавської майстерності визначено: *мотиваційно-пізнавальний, змістовно-операційний та компетентнісний.*

Висновки до другого розділу

На основі здійсненого науково-теоретичного аналізу сутності досліджуваних нами понять «вокально-виконавська майстерність» і «вокальна підготовка», спираючись на компонентну структуру вокально-виконавської майстерності, було виділено такі критерії його діагностики, як:

- ціннісно-спонукальний (показники: усвідомлення значущості розвитку вокально-виконавської майстерності; адекватність рефлексивно-оцінного ставлення до прояву вокально-виконавської майстерності);
- інтерпретаційний (показники: здатність до варіативного втілення інтерпретаційної моделі твору; володіння технікою виразно-вокального інтонування);
- пізнавально-креативний (показники: загально-мистецька та музично-фахова ерудованість; здатність застосовувати фахові знання задля аналізу прояву вокально-виконавської майстерності).

Під час констатувального дослідження було встановлено три рівні розвиненості вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату: високий, середній та низький. У процесі діагностичного обстеження було виявлено: 10,24 % респондентів з високим рівнем розвиненості вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату; 37,68 % респондентів з середнім рівнем та 52,08 % респондентів з низьким рівнем розвиненості вокально-виконавської майстерності. Отримані нами дані кількісних показників дозволили зробити висновок про те, що прояв вокально-виконавської майстерності характеризується суттєвими недоліками та потребує корекції і вдосконалення.

Методику розвитку вокально-виконавської майстерності майбутніх фахівців музичного мистецтва ми реалізовували за трьома етапами. *Перший етап* спрямовувався на створення сприятливого клімату для творчої роботи. З цією метою намагались наситити заняття яскравими художніми

враженнями й емоціями, завданнями на самостійний пошук сенсу вокальних творів та способів його втілення у співі. *Другий етап* спрямовувався на систематизацію та збагачення знань, важливих для набуття артистично-зрілого виконавства майбутніми фахівцями музичного мистецтва, вдосконалення їхньої технологічно-виконавської бази, оволодіння елементами візуально-сценічного виконавського артистизму. *Третій етап* спрямовувався на реалізацію всіх сформованих компонентів (мотиваційно-пізнавальний, змістовно-операційний та компетентнісний) у цілісній формі вокально-сценічного виконавства. У цей період вирішувались такі завдання, як актуалізація здатності студентів самостійно інтерпретувати, готувати до прилюдного виконання вокальні твори, доводячи їх до стану «сценічної готовності»; формування в них сценічного самопочуття, здатності до концентрації сценічної уваги, реалізація навичок емоційно-вольової саморегуляції в умовах сценічного виконавства; вдосконалення вміння емоційно вживатись в образ, перевтілюватись відповідно характеру герою твору та здатності до комунікативно-сугестивного впливу на слухачів засобами вокально-виконавської майстерності.

Для перевірки ефективності запропонованої методики щодо розвитку вокально-виконавської майстерності був проведений контрольний зріз. Проведені зрізи, за методикою та організацією, були аналогічні до проведених на констатувальному етапі дослідження. Це дозволило одержати об'єктивну картину динаміки розвитку вокально-виконавської майстерності студентів за апробованою нами методикою. Для проведення формувального експерименту було відібрано 9 осіб контрольної групи (студенти академічних груп педагогічного факультету МДУ – ММ-2 та ММ-1сп, в яких заняття з навчальної дисципліни «Постановка голосу» та «Виконавська підготовка за кваліфікацією: сольний спів» здійснювалися за традиційними програмовими вимогами вокальної підготовки та 16 осіб експериментальної групи (студенти академічних груп педагогічного факультету МДУ – СО(ММ)-1сп

та СО(ММ-2сп)), в яких заняття з «Постановки голосу» проходили за допомоги активізуючих факторів:

- на 1 етапі (*візуальне моделювання студентами звукообразів за допомогою погляду, міміки, жестів, пластичних рухів; створення ситуацій успіху; фонаційно-технологічні вправи*),
- на 2 етапі (знайомство з механізмами й закономірностями утворення й автоматизації вокально-фонаційних навичок; навчання візуально-зовнішнім засобам втілення емоційних станів; *завданням-тренінг модифікованої методики В.Ражнікова*; спів кожного куплету вокального твору в іншому характері)
- на 3 етапі (*рольові ігри; вживання в нові ролі як вокально-інтонаційними способами, так і візуально-зовнішніми засобами; виконанню твору подумки в різних типах сценічного стану*).

Згідно з результатами дослідно-експериментальної роботи можемо констатувати, що процес розвитку вокально-виконавської майстерності студентів значно поліпшився не тільки завдяки формам та змісту експериментального дослідження, а й завдяки наполегливості, витримці, креативності та емоційно-вольовим якостям студентів бакалаврату. Комплексна взаємодія впровадженої методики в процесі вокальної підготовки студентів позитивно вплинула на розвиток вокально-виконавської майстерності майбутніх фахівців музичного мистецтва.

ВИСНОВКИ

У магістерській дипломній роботі здійснено аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва та запропоновано й апробовано її вирішення:

1. На основі теоретичного аналізу наукової літератури та сучасної освітньої практики *доведено* актуальність проблеми розвитку вокально-виконавської майстерності майбутнього фахівця музичного мистецтва та виявлено суперечність між:
  - між теоретичними досягненням мистецької педагогіки щодо технологій і психотехніки підготовки особистості до сценічної діяльності та недостатньою розробленістю проблеми формування вокально-виконавської майстерності фахівця музичного мистецтва в специфічних умовах камерно-концертного та педагогічного виконавства;
  - між потужним потенціалом методів формування вокально-виконавських навичок та недостатньою розробленістю методики підготовки фахівців музичного мистецтва до втілення художньо-ідейного задуму на рівні вокально-виконавської майстерності.
2. На основі теоретичного аналізу науко-методичних джерел (Д.Аспелунда, Л. Дмитрієва, Д. Євтушенка, А. Здановича, К.Злобіна, М. Микиші, А. Менабені, Н. Орлова, Г. Стасько, Г. Стулова, Ю.Юцевич) *конкретизовано сутність поняття* на основі теоретичного аналізу науко-методичних джерел конкретизовано сутність поняття *«вокально-виконавська майстерність»* як цілісний феномен, який визначає високий рівень виконавської діяльності особистості, що передбачає здатність до глибокого осягнення змісту вокальних творів, виявлення власного ставлення до її

художніх образів, технічно досконалого та артистичного втілення музичного твору, донесення його характеру та змісту до слухачів.

3. *Розроблено* структуру вокально-виконавської майстерності, в якій виокремлено такі компоненти:

- *мотиваційно-пізнавальний*, який відображає інтерес і захопленість студентів вокально-виконавською діяльністю;

- *змістовно-операційний*, який містить необхідну базу знань та навичок у сфері оволодіння співацьким голосом;

- *компетентнісний*, який віддзеркалює рівень загально-мистецької, музичної ерудиції, якість музично-теоретичної освіченості студентів та здатність застосовувати накопичені знання у самостійному аналізі й підготовці вокального твору до виконання.

4. *Визначено* критерії та показники розвиненості вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату:

- *ціннісно-спонукальний* (показники: усвідомлення значущості розвитку вокально-виконавської майстерності; адекватність рефлексивно-оцінного ставлення до прояву вокально-виконавської майстерності);

- *інтерпретаційний* (показники: здатність до варіативного втілення інтерпретаційної моделі твору; володіння технікою виразно-вокального інтонування);

- *пізнавально-креативний* (показники: загально-мистецька та музично-фахова ерудованість; здатність застосовувати фахові знання задля аналізу прояву вокально-виконавської майстерності

Встановлено рівні розвиненості вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату: високий, середній та низький. У процесі діагностичного обстеження було виявлено: 10,24 % респондентів з високим рівнем розвиненості вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату; 37,68 % респондентів з середнім рівнем та

52,08 % респондентів з низьким рівнем розвиненості вокально-виконавської майстерності. Отримані нами дані кількісних показників дозволили зробити висновок про те, що прояв вокально-виконавської майстерності характеризується суттєвими недоліками та потребує корекції і вдосконалення.

5. *Обґрунтовано методика* розвитку вокально-виконавської майстерності студентів бакалаврату в умовах університетської освіти, яка реалізовувалась за трьома етапами.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого наукового пошуку потребує методика розвитку вокально-виконавської майстерності студентів магістратури в умовах університетської освіти.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>